

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind controlul constituționalității
art. 4 alin. patru și art. 12 alin. patru
ale Codului funciar al Republicii Moldova

Nr.29 din 27.10.97

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.76/31 din 20.11.1997

* * *

În numele Republicii Moldova
Curtea Constituțională în componența:

Gheorghe SUSARENCO	- președinte
Nicolae CHISEEV	- judecător
Mihai COTOROBAI	- judecător
Nicolae OSMOCHESCU	- judecător-raportor
Ion VASILATI	- judecător

cu participarea doamnei Ludmila Zadorojnii, grefier, domnilor Vasile Nedelciuc, Alexandru Moșanu, Valeriu Matei, deputați în Parlament, și domnului Victor Cecan, deputat în Parlament, președintele Comisei juridice, pentru numiri și imunități, reprezentantul Parlamentului, conducându-se de dispozițiile art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul cu privire la controlul constituționalității art. 4 alin. patru și art. 12 alin. patru ale Codului funciar (adoptat la 25 decembrie 1991 cu modificările efectuate prin Legea nr. 369-XIII din 10 februarie 1995).

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea domnilor Vasile Nedelciuc, Alexandru Moșanu și Valeriu Matei, deputați în Parlament, acceptată spre examinare în fond și inclusă în ordinea de zi prin Decizia Curții Constituționale din 29 septembrie 1997.

Examinând lucrările dosarului, audiind raportul prezentat de judecătorul-raportor și argumentele expuse de părți în ședință,
Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

La 24 aprilie 1997 domnii Vasile Nedelciuc, Alexandru Moșanu și Valeriu Matei, deputați în Parlament, au sesizat Curtea Constituțională, solicitându-i să se pronunțe asupra constituționalității art. 4 alin. patru și art. 12 alin. patru ale Codului funciar.

Autorii sesizării susțin că art. 4 alin. patru și art. 12 alin. patru ale Codului funciar sînt în contradicție cu normele constituționale. Pornind de la ipoteza că dispozițiile sus-numite ale Codului funciar încalcă drepturile constituționale ale cetățenilor la proprietatea privată și la moștenire - atît ale foștilor proprietari de pămînt (care au fost expropriați de către stat prin naționalizarea terenurilor de pămînt ce-l dețineau în proprietate sau care au fost constrînși să și-l dea în folosință comună), cît și ale moștenitorilor lor - prin: a) stabilirea în normele Codului funciar a restricției de restituire a acestor terenuri de pămînt foștilor proprietari și urmașilor lor și b) includerea în aceste norme care prevăd acordarea cotei de teren echivalent în proprietate privată numai persoanelor care au adus pămînt în gospodăriile colective. Autorii sesizării, invocînd prevederile art. 9 alin. (2), art. 46 alin. (2), (3), (6) și art. 127 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, consideră neconstituționale prevederile articolelor sus-numite din Codul funciar. În sesizare este menționat faptul că prevederile art. 12 alin. patru subalin. nouă din Codul funciar despre atribuirea cotelor de teren persoanelor care au adus pămînt în gospodăriile colective, dar nu lucrează în ele, cu condiția stabilirii lor în localitatea respectivă, contravin dispozițiilor Constituției, iar modalitatea de repartizare a

cotelor de teren, prevăzută de art. 12 alin. patru din Codul funciar, ar favoriza abuzurile din partea autorităților publice locale.

Conform dispozițiilor art. 31 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională controlului constituționalității sînt supuse numai actele normative, adoptate după intrarea în vigoare a Constituției, deci după 27 august 1994, iar art. II alin. (1) din Titlul VII "Dispoziții finale și tranzitorii" din Constituție prevede că legile și celelalte acte normative rămîn în vigoare în măsura în care nu contravin Constituției. În baza acestei prevederi art. 4 alin. patru din Codul funciar, adoptat pînă la intrarea în vigoare a Constituției (în baza Legii nr. 828-XII din 25 decembrie 1991) nu poate fi supus controlului constituționalității.

Din motivele menționate și în conformitate cu art. 60 lit. c) din Codul jurisdicției constituționale, procesul, în partea referitoare la controlul constituționalității art. 4 alin. patru din Codul funciar, se bazează pe motivul că soluționarea sesizării în această parte depășește limita de competență a Curții Constituționale.

Potrivit prevederilor art. II Titlul VII "Dispoziții finale și tranzitorii" ale Constituției, în cazul în care o lege sau un alt act normativ contravin Constituției, Parlamentului, ca autoritate legislativă unică a statului, îi revine obligația de a aduce legislația în corespundere cu Constituția.

În cazul în care, în lipsa unei reglementări prin care actele normative, adoptate pînă la intrarea în vigoare a Constituției, nu sînt aduse în corespundere cu prevederile constituționale, Curtea Constituțională nu este în drept să le accepte spre examinare și să se pronunțe asupra lor. Abrogarea unor asemenea acte normative este competența exclusivă a legislatorului.

Constatarea dacă o lege sau un act normativ contravin sau nu principiilor constituționale, violează sau nu drepturile și libertățile fundamentale ale omului ține numai de competența instanțelor judiciare. În caz de necorespondere, în baza art. 7 din Constituție, instanțele judiciare vor aplica direct normele Constituției - act normativ cu aplicabilitate directă, supremăția căruia este incontestabilă.

Constituția Republicii Moldova în art. 27 consfințește garantarea dreptului la libera circulație pe întreg teritoriul țării, fără restricții, inclusiv libertatea de a-și stabili domiciliul ori reședința în orice localitate din țară, după cum s-a pronunțat deja Curtea Constituțională în Hotărîrea din 19 mai 1997.

Totuși, exercițiul unor drepturi și libertăți poate fi restrîns prin lege și în acest domeniu, dar numai dacă se impune, după caz, conform art. 54 alin. (1) din Constituție. E de menționat faptul că în sensul art. 2 pct. 3 din Protocolul nr. 4 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale exercitarea dreptului la stabilirea reședinței "nu poate constitui obiectul unor altor restrîngerii decît acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, pentru siguranța publică, pentru menținerea ordinii publice, pentru prevenirea faptelor penale, pentru protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protecția drepturilor și libertăților altuia".

În acest sens includerea în art. 12 alin. patru subalin. nouă din Codul funciar a sintagmei "...cu condiția că se vor stabili în localitatea respectivă" constituie o restricție față de proprietarii cotelor de teren - "persoanele care au adus pămînt în gospodăriile colective" - în exercițiul dreptului lor la libera alegere a domiciliului sau a reședinței. Această restricție nu întrunește condiția proporționalității stabilite de art. 54 alin. (2) din Constituție și duce, în mod direct, la încălcarea acestui drept.

Prin urmare, din motivele sus-menționate sintagma "...cu condiția că se vor stabili în localitatea respectivă" este contrară dreptului la libera circulație și dreptului de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, și, deci, este neconstituțională.

Autorii sesizării afirmă că dispozițiile art. 12 al Codului funciar îngrădesc dreptul foștilor proprietari de pămînt și al urmașilor lor de

a dispune integral de proprietatea lor anterioară.

Curtea Constituțională reține următoarele:

1. Proprietatea privată este consfințită prin dispozițiile art. 9 din Constituție, iar proprietatea privată asupra pământului - în art. 12 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995). În baza principiului fundamental al dreptului de acțiune a legii, în timp și spațiu, reglementările prevăzute de art. 12 acționează numai asupra raporturilor juridice posteroare intrării în vigoare a legii sus-menționate. Principiul neretroactivității legilor are eficiență deplină și putere juridică numai pentru prezent și viitor, și, deci, raporturile juridice funciare stabilite pînă la adoptarea legii sus-menționate nu pot fi supuse acestei reglementări.

2. Art. 12 al Codului funciar denotă că dispozițiile lui, cu excepția alin. patru subalin. nouă "persoanelor care au adus pămînt în gospodăriile colective, dar nu lucrează în ele, cu condiția că se vor stabili în localitatea respectivă", sînt în concordanță cu prevederile art. 9, art. 46 și art. 127 ale Constituției și asigură atît exercițiul dreptului la proprietatea privată asupra pământului, cît și protecția acestui drept, deoarece prevăd:

a) formarea și funcționarea comisiilor funciare pe lîngă organele de administrare publică locală, de competența cărora ține administrarea formelor de proprietate privată, prin care statul garantează realizarea dreptului cetățenilor la proprietate;

b) stabilirea subiecților care beneficiază de dreptul la cota de teren echivalent, ceea ce constituie de asemenea o garanție a acestui drept;

c) excluderea din articol a restricțiilor de a realiza dreptul la proprietatea privată și dreptul la moștenire a acestuia (Hotărîrea Curții Constituționale din 25 ianuarie 1996).

3. Curtea Constituțională menționează că poate fi recunoscută neconstituțională legea sau o normă a ei, care încalcă dispozițiile ori principiile Constituției, principiul constituționalității fiind aplicabil în asemenea cazuri ca principiu juridic ce asigură conformitatea normelor juridice cu cele ale Constituției.

Curtea Constituțională consideră că principiul constituționalității urmează să fie analizat numai în ansamblu cu principiul oportunității. Opțiunea, însă, fiind un element politic, este determinată de anumite circumstanțe concrete. Numai legislativul - autoritatea politică supremă este în măsură să obiectveze sau să materializeze această opțiune.

În cazul în care legea sau o normă a ei încalcă dispozițiile ori principiile Constituției ele sînt declarate neconstituționale, iar în cazul unei opțiuni este imposibilă examinarea juridică a problemei de neconstituționalitate.

Legiuitorul, determinînd în art. 12 din Codul funciar subiecții cu drept de a primi cota de teren, inclusiv "persoanele ce au adus pămînt în gospodăriile colective", fără a include pe urmașii lor, a invocat o opțiune.

Din cele expuse mai sus Curtea Constituțională conchide că, luînd drept bază considerentele de oportunitate ale legiuitorului, expuse în sesizare de către autorii ei, este imposibil de a efectua controlul constituționalității art. 12 din Codul funciar.

Avînd în vedere cele expuse și conducîndu-se de art. 135 alin. (1) lit. a) și art. 140 din Constituția Republicii Moldova, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Sintagma "...cu condiția că se vor stabili în localitatea respectivă" din art. 12 alin. patru subalin. nouă din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) se declară neconstituțională.

2. În baza art. 31 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 60 lit. c) din Codul jurisdicției

constituționale se sistează procesul în partea controlului constituționalității art. 4 alin. patru din Codul funciar, adoptat prin Legea nr. 828-XII din 25 decembrie 1991.

3. Prezenta Hotărîre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" în termen de 10 zile.

PREȘEDINTE

Gheorghe SUSARENCO

Chișinău, 27 octombrie 1997.

Nr. 29.